

26.14x32.51	1	12	עמוד	תרבות - גלובס	01/2023	84756608-4
היסטוריה דת תרבות - עורכים מאיר בר אשר ומאיר חטינ - 25910						

מה יש לקבל מהדת ומה יש לדחות על הסף. על דבריו של איש הרוח האפריקני, וולה סוינקה

ביו

וולה סוינקה (Wole Soyinka) או בשמו המלא: אַקוֹיִנוֹנְדָה אולוֹלֵה סוֹיִנְקָה (בעברית גם היו שכתבו את שמו סוֹיִנְקָה), הוא משורר, הוגה, מוסיקאי ומחזאי, נולד בניגריה בשנת 1934. השלים תואר בספרות אנגלית ושימש כקריין מחזות בתיאטרון המלכותי בלונדון. בין השנים 1967-1969, ימי מלחמת האזרחים בניגריה, נעצר ונכלא על מחאתו הפומבית כנגד מעשי הרצח ההמוניים שבוצעו בהוראת הממשלה, כגון הטבח בטנגל (1966). שנים ארוכות ערך את כתב העת האפריקני לשירה "אורפאוס השחור". זכה בפרס נובל לספרות בשנת 1986, והיה ראשון הזוכים האפריקניים בתולדות הפרס. מונה לשגריר של פבד של האו"ם להפצת התרבות האפריקנית. בשנת 1999 הואשם על ידי גנרל ניגרי בבגידה, מכיוון שקרא פומבית להפסקת מעשי הרצח האתניים במדינה. מעבר לפעילותו הספרותית השוקקת, חיבר ספרי הגות, העוסקים בתרבויות אפריקה, בביקורת תרבות ובפאן-אפריקניות.

וולה סוינקה. איור: גל ביבלי

שוּעֵי רז
ד"ר שוּעֵי רז הוא חוקר ומלמד פילוסופיה והיסטוריה של הרעיונות באוניברסיטת בן גוריון בנגב; יוצר, מתרגם, עורך ובלוגר

"עד לרמה בזאת העצימה הדת קונ" פליקטים, פוליטיקה מורכבת, עיכוב בהתפתחות החברתית ויחסי אנוש פגומים ברחבי העולם, עד שאדם עשוי להשוב כי הדת ביסודה היא האויבת של המין האנושי, אם לא בעצמה - פשע נגד האנושות.

בוודאי, לא ניתן להכחיש, כי הדת הוכיחה את עצמה, שוב ושוב, בתמ" ריץ, מניע או הצדקה, למחיר שגבו כמה מהפשעים הנוראיים ביותר נגד האנושות, זאת למרות הצהרותיה הנלהבות של הדת למען השלום.

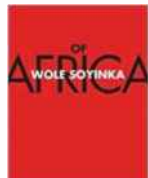
ובכן, הניחו לנו להתרחק מהצ" עות מופרזות כאלה, המופרות לשם הגברת הרושם... הגיעה העת שהעו" לם יאמץ את העמדה המסרבת להעניק גיבוי לדת, כהצדקה מקובלת, תירוץ, או הקלה - בפשעים נגד האנושות.

חובה כי מדינות יצדיקו את מקומן כחברות בקהילה העולמית באמ" צעות חינוך אזרחי לזכאות הדת למקום בחברה, ולהתחייבויות לקבלה הדדית ולכבוד הדדי (בין הדתים והלא דתים), אלא שיש גם לקבוע, כבלתי מתקבל על הדעת, מצב שבו העולם יוחזק כבן ערובה בידי קומץ אנשים חסרי חינוך, ויושם במצב של הפחדה ודחק, וכי הדבר יוביל למדי" ניות של פיוס והכלה.

יש נושאים קריטיים כמו רוחחה אנושית והישרדות, הדורשים תשומת לב מוזהמת מצד מנהיגי העולם. הבה נזכר שאלו לא היו אנטר-אסלאמיס" טיים שחיללו לאחרונה והשמידו, ועוד בהחלטיות גורפת של ראיית עצמם כצדיקים, קברי קדושים מוסלמיים בטימבוקטו [...] אתר מורשת עול" מית של אונסק"ו, אשר תפס מקום של כבוד במורשת הדרויות האפריקנית". (וולה סוינקה, "דת נגד האנושות", נאום שנישא בפאנל של אונסק"ו, 21.9.12. הנוסח המלא מופיע באתר המקוון של כתב העת הספרותי הבינלאומי גרנטה; תרגם מאנגלית: ר"ד שוּעֵי רז)

בנאום שנשא בפני פאנל של אונסק"ו בשנת 2012, השמיע וולה סוֹיִנְקָה דברים קשים על מקומם של קיצונים דתיים בהרס תרבויות במאה הנוכחית. סוֹיִנְקָה קורא לכך שאזרחי המדינות השונות ייראו בדתות ובמאמיניהן חלק אינטגרלי מחברה אנושית, כל זמן שהם פועלים בצורה מאופקת ולא אלימה, תוך קבלת השונים מהם - בעלי דתות אחרות, אגנוסטיקנים ספקנים או מחר סרי דת - כשותפים רצויים. הוא דיבר על צעדי הגינוי שעל חברה ליברלית לנקוט כשהיא נתקלת במאורעות אלימים, הנעשים כניכול

כתבים מומלצים

● **Of Africa**

מחבר: וולה סוֹיִנְקָה

הוצאה: אוניברסיטת י"ל

שנת הוצאה: 2012

מספר עמודים: 224

● **האסלאם:**

היסטוריה, דת, תרבות

עורכים: מאיר מ' בראשר

ומאיר חטינה

הוצאה: מאגנס, ירושלים 2017

שנת הוצאה: 2017

מספר עמודים: 902

● **כתב העת הליקון, גיליון 120**

שם הגיליון: נדפקנו

כותרת המאמר: "נדפקנו בְּעוֹלָם:

וולה סוֹיִנְקָה, סימון וייל וויקי שירן

על תודעה היררכית ונזקיה"

עמודים: 71-82

כותב: שוּעֵי רז

עורכת: רחל פרץ

שנה: 2017

מתייחסים במובלע גם למורשת ההיס" טורית האלימה של הנצרות והאסלאם ברחבי אפריקה, ובמיוחד במערבה. שם, במשך מאות שנים, שררה מציאות של העברת האפריקנים על דתם, תרבו" תם ומורשתם, תוך המרת דתם לנצרות או לאסלאם בכפייה, כבישתם לעב" דים משוללי זכויות וחירויות בסי" סיות, ומכירתם במדינות צפון אפרי" קה או העברתם באוניות לשווקי ארם באירופה ובארה"ב, עד אמצע המאה ה-19.

אלו שנתרו מאחור גם סכלו - מעול הקולוניאליזם או שלטון אפרטהייד. דבריו של סוֹיִנְקָה נוגעים לדתות הגדולות ופשעיהן ההיסטוריים כנגד תרבויות אפריקה כולן.

קבלה, הכרה והמידה הטובה

דבריו של סוֹיִנְקָה מלמדים אותנו מה עלינו לקבל מהדתות כחפץ לב ומה עלינו לדחות על הסף. כוחם של הדברים יפה לביקורת מעמדה של כל דת או קבוצה דתית. במוקד דבריו, עומדת התפיסה לפיה האתיקה, המידה הטובה, קבלה הדדית והכרה הדדית, לעולם אמורות לחייב את דרכן של הדתות ומאמיניהן, בכל מקום ובכל זמן. ●

הסופיות שנוסדה עוד במאה התשי" עית לספירה, דוגלת בפרשנות מיסטית ואתית של הקוראן והחדית', המסורות שהועברו בעל פה מפי הנביא מחמד ורואי פניו.

הסֵלְפִים, אף שהם מבקשים לשוב באופן ריקלי לימי ראשית האסלאם באופן פשטני, הם זרם מאוחד במאות שנים. על כן, טענתם האנכרוניסטית לפיה הסופיות היא חריגה מרוח האס" לאם המקורי, ראויה לכל ביקורת. העו" ברה שהסֵלְפִים נוקטים אלימות וטרור בשם אמונתם הביאה על טימבוקטו שלטון אימים.

לפיכך, סוֹיִנְקָה הדגיש, כי הוא אינו מוכן לראות בפשעם של הסֵלְפִים אירוע אלימות פְּנִים אסלאמי. הוא גם אינו מוכן להתייחס אליו באופן סלחני, כמאורע שהתרחש אצל אחרים רחוקים. לדבריו, המאורע הנפשע הזה כוון נגד האנושות בכלל, וכנגד מורשת הדרויות האפריקנית, בפרט: זאת הואיל והחר" רבן נעשה על ארמת אפריקה, ומאחר שהסופים בני מאל, שקבריהם חוללו ותרבותם נפגעה, היו אפריקנים.

פשעי הדתות הגדולות נגד התרבויות באפריקה

סוֹיִנְקָה פונה לשומעיו כאינטלקטואל פאן-אפריקני. דבריו הביקורת שלו

בשם הדת ורצון האל - גם כאשר דוב" רים מטעם הדת גורסים כי מגמת הדת היא לחיות בשלום.

סוֹיִנְקָה קובע, באופן חד משמעי, כי לא ניתן להצדיק פשעים כנגד האנו" שות בשם הדת, תהיה אשר תהיה התפיסה העצמית שלה. כשתברי דת הופכים לאלימים, הרי שהם נעשים לאויבי האנושות.

פשע הסלפים נגד הסופים

בראשית יוני 2012, נחרב בטימבור" קטו, עיר במאלי שבצפון מערב אפרי" קה, מתחם מקודש של מסגדים וציוני קברים, הנמנה על אתרי המורשת העו" למית של אונסק"ו. המחריבים היו מוס" למים סונים סֵלְפִים, הרואים בעצמם תלמידיו "האמיתיים" היחידים של הנביא מוחמד, המנהלים ג'יהאד (למשל באמצעות ארגון הטרור אל קאעדה) כנגד תרבות המערב וכנגד מוסלמים בני עדות אחרות.

איבתם של הסלפים התעוררה, על שום שמאלי קרובה לאסלאם הסוני" המאלפי ולסופיות (יש בה גם מיעוטים שיעיים ואחמדיים). ראוי לציין, כי הסו" פים הם זרם סוני אותנטי באסלאם, טול" רנטי מאור ברוב אגפיו, הכולל עשרות מיליונים חברים ותומכים ברחבי העולם.